

'DE KREET VAN EEN VOLK'

afwijkend van het rood-wit-blauw van het koloniaal gezag. Duizenden, tienduizenden schaarde er zich achter. 'Toen de naam *Sarekat Islam* in deze gewesten voor het eerst werd gehoord', aldus in '27 de Algemene Secretarie in een terugblik op de beweging,

'werd hij met ongekende geestdrift begroet, overgenomen en doorgegeven van mond tot mond, van *dessa* tot *dessa*, van stad tot stad, zodat hij alras geheel Indië vervulde als de kreet van een volk dat zich zijn noden en tegelijk zijn kracht bewust werd'¹ -

het was of zich uit de diepte van de inheemse samenleving een reusachtige golf begon te verheffen die het Nederlandse gezag dreigde te overspoelen. In april '14, ruim een jaar na het eerste congres in Soerabaja (Tjokro had inmiddels Samanhoedi's plaats als voorzitter van het Centraal Comité ingenomen), had de *Sarekat Islam* al meer dan tachtig afdelingen die over heel Indië waren verspreid en bedroeg haar ledental (alleen Islamieten van achttien jaar en ouder hadden lid kunnen worden) bijna vierhonderdvijftigduizend. Zulk een massabeweging van inheemsen had Indië nimmer te aanschouwen gegeven.

*

Als opvolger van van Heutsz was in 1909 de anti-revolutionair A. W. F. Idenburg tot gouverneur-generaal benoemd.² Hij kende Indië goed: hij had er bijna twintig jaar als beroepsofficier gediend.

Idenburg, in 1861 in Rotterdam geboren (zijn vader was er scheeps- en huisarts), doorliep in Utrecht een hbs, volgde aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda een opleiding als genie-officier en vertrok

Adviseur voor inlandse zaken, schreef in '15 dat rood en wit 'de kleuren (waren) van roodbruine suiker en wit klappervlees, uit welke beide ingrediënten een aantal smakelijke gerechten te vormen is, als symbool, naar mij werd meegegeeld, van de verbinding van twee verschillende elementen tot één geheel.' (Nota, 30 nov. 1915, aan de gouverneur-generaal in van der Wal: *Opkomst*, p. 416)

¹ Algemene Secretarie: Nota inzake de Partij *Sarekat Islam*, sept. 1927, in Kwantes: dl. II (1978), p. 589. ² Voor het nu volgende ontleenden wij enkele gegevens aan Idenburgs levensschets door prof. dr. C. Fasseur in het *Biografisch Woordenboek van Nederland*, dl. I (1979), pag. 265-68.